

ефективно використовувати майже всі види деревних відходів у виробництві як традиційних, так і нових виробів і матеріалів.

Особливого значення у вирішенні проблеми економії деревини і забезпечення сировинних потреб паперово-картонних підприємств набуває заготівля макулатури. Ресурси цієї сировини в Україні становлять близько 1 млн тонн, застосування яких у целюлозно-паперовій промисловості дало б змогу зекономити понад 3 млн м³ повноцінної деревини. Проте, використання макулатури не перевищує 400 тис. т, що дорівнює потужностям для її перероблення лише на окремих картонно-паперових комбінатах.

Підвищення ефективності використання деревних відходів і вторинної сировини потребує розроблення і впровадження у виробництво системи техніко-технологічних, економічних і організаційних заходів, основними з яких є [4]:

- розширення перероблення деревних відходів на діючих деревообробних підприємствах і організація нових спеціалізованих пунктів (цехів), оснащених сучасним технологічним обладнанням і транспортними засобами;
- організація збирання відходів у дрібних підприємств і транспортування їх для перероблення на базові підприємства і спеціалізовані пункти;
- забезпечення сучасним стаціонарним і пересувним обладнанням лісогосподарських підприємств для перероблення лісосічних відходів і тонкомірної деревини безпосередньо в місцях лісозаготівель і на нижніх складах;
- впровадження у практику лісопилного виробництва окорювання деревини;
- створення промислового виробництва пресованих деталей із подрібнених деревних відходів та деревних пластиків і пресмас на основі деревно-клейових композицій;
- розроблення та впровадження у виробництво нових технологій і обладнання для раціонального використання тирси, станочної стружки й ін.;
- підвищення ефективності використання некондиційних деревних відходів у паливно-енергетичних цілях шляхом впровадження сучасних енергозберігаючих процесів і устаткування;
- збалансування співвідношення використання деревних відходів на технологічні, паливно-енергетичні та ринкові потреби;
- удосконалення нормативної бази деревних відходів, поліпшення системи звітності та обліку;
- поліпшення організації і збільшення обсягу заготівлі та перероблення макулатури, впровадження сучасної технології й устаткування для облагородження макулатури низьких сортів;
- поліпшення інвестиційного процесу і збільшення асигнувань на організацію і розширення технологічного перероблення деревних відходів і макулатури.

Поряд із заходами з підвищення ефективності використання деревних відходів, необхідно приділити особливу увагу питанням щодо зменшення їх утворення, розроблення і впровадження у виробництво ресурсозберігаючих і маловідходної технології, зокрема принципово нових методів поділу й оброблення деревини, поліпшення умов транспортування і зберігання деревної сировини і лісоматеріалів на біржах і складах.

Висновки. У вирішенні проблеми забезпечення сировиною деревообробних виробництв важливе значення матиме широка заміна матеріалів з натуральної деревини економічними деревними плитами, фанерою, клеєними конструкціями, суцільно-пресованими виробами, виготовленими здебільшого з низькоякісної деревини та деревних відходів, а також різноманітними матері-

алами недеревного походження. Нестачу деревної сировини в перспективі потрібно вирішувати за рахунок її імпорту.

Література

1. Шаблій О.І. Лісопромислові комплекси Української РСР / О.І. Шаблій. – Львів : Вид-во "Вища шк.", 1973. – 187 с.
2. Пила В.И. Програмно-целевое планирование промышленного комплекса / В.И. Пила. – К. : Изд-во "Выща шк.", 1989. – 119 с.
3. Пироженко К.Г. Лісовиробничий комплекс України / К.Г. Пироженко. – К. : Вид-во НАН України. Ін-т географії, 1994. – 240 с.
4. Фурдичко О.І. Ефективність ресурсо-виробничого потенціалу лісогосподарського комплексу / О.І. Фурдичко. – Львів : Вид-во "Світ", 2005. – 220 с.

Бабич Р.Б. Оценка перспектив обеспечения лесосырьевыми ресурсами деревообрабатывающего производства Украины

Рассмотрено современное состояние и перспектива обеспечения деревообрабатывающей, мебельной и целлюлозно-бумажной промышленности. Отмечено, что важным фактором полного использования запасов лесосечного фонда является концентрация первичной переработки заготовленной древесины на нижних складах, что позволит перерабатывать тонкомерную древесину и лесосечные отходы на сырье для производства целлюлозы и древесных плит.

Ключевые слова: деревообрабатывающая и целлюлозно-бумажная промышленность, лесозаготовки, лесоматериалы, рациональное использование древесины, древесные отходы.

Babych R.B. Estimation of prospects of forest resources woodworking industry of Ukraine

In the article examines the current state and future of wood, furniture, pulp and paper industry. It is noted that an important factor fuller use of logging stock fund is the concentration of primary processing of wood harvested in the lower warehouse that will recycle logging residues into valuable raw material for the production of cellulose and wood stoves.

Keywords: wood and paper industry, logging, lumber, sustainable use of wood, wood residues, forest use.

УДК 336.1:354

*Аспір. Ю.О. Голинський¹ –
Львівська державна фінансова академія*

МІЖНАРОДНА ПРАКТИКА КАЗНАЧЕЙСЬКОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ БЮДЖЕТІВ І МОЖЛИВОСТІ ЇЇ ВИКОРИСТАННЯ В УКРАЇНІ

Розглянуто моделі казначейського обслуговування бюджетів у зарубіжних країнах (зокрема в США, Великобританії, Німеччині, Франції та ін.). Досліджено їх спільні риси (схожі функції; те, що всі вони виділилися із структур, що відповідають за касове виконання бюджету і те, що вони з'явилися і почали інтенсивно розвиватися в останні роки), а також основні відмінності (крім основної функції з управління ліквідністю єдиного казначейського рахунку, у різних країнах казначейство виконує й інші функції, наприклад у Франції, додається функція управління державним боргом). Крім того, досліджено тенденції до посилення ролі казначейських органів за кордоном, а також можливості використання їхнього позитивного досвіду в Україні.

Ключові слова: казначейство, міжнародна практика, бюджет, державні фінанси, зарубіжний досвід.

¹ Наук. керівник: проф. О.А. Біттер, д-р екон. наук – Львівська державна фінансова академія

Постановка проблеми. Різноманітність моделей державного управління бюджетними коштами, а також розподілу повноважень між органами державної влади в рамках виконання та контролю за виконанням бюджету всіх рівнів значно ускладнює аналіз ефективності управління бюджетними коштами та місця казначейства в процесі управління, а також пошук основних напрямів підвищення ефективності управління бюджетними коштами. Доцільно розглянути ключові елементи систем виконання та контролю за виконанням бюджетів у зарубіжних країнах, які дадуть змогу визначити основні умови ефективного функціонування цих систем.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблематику казначейського обслуговування бюджетів вивчають такі вітчизняні науковці – О.О. Чечуліна [1], С.І. Юрій [2], В.І. Каленська, О.П. Гетьманець [3], В.І. Стоян [4], а також іноземні дослідники – Т. Тер-Минасян, Паренте П. Педро, Мартинес-Мендес [5].

Мета дослідження – розглянути існуючі зарубіжні системи казначейського обслуговування бюджетів, виокремити їх ключові елементи і дослідити можливості їх використання в Україні.

Виклад основного матеріалу. Дослідження підтверджують велике значення спеціальних органів виконання державного бюджету і фінансового контролю. Сучасною тенденцією стає чіткий розподіл повноважень між органами державної влади. Тому не викликає сумніву потребу функціонування спеціального органу державної влади, відповідального за виконання бюджету країни (наприклад казначейства). Варто зауважити, що цей висновок підтверджено третім критерієм ефективності – забезпечення мінімізації витрат у процесі мобілізації бюджетних коштів та організації їх використання.

Аналіз управління бюджетними коштами у бюджетах різних рівнів і місця казначейства у механізмі цього управління необхідно здійснювати за такими етапами:

1. Місце і функції казначейства при управлінні бюджетними коштами.
2. Роль казначейства на етапі планування бюджету.
3. Виконання і корекція бюджету.
4. Урядові запозичення і кредитування.
5. Бухгалтерський облік, звітність та аудит бюджетних коштів.
6. Сучасні напрями розвитку казначейства за кордоном.

Таким чином, першим етапом нашого аналізу стане аналіз місця і функцій головного державного органу, відповідального за виконання бюджету країни і фінансовий контроль. У більшості країн (зокрема і в Україні) головним органом, що відповідає за виконання бюджету і фінансовий контроль, є Міністерство фінансів (Казначейство):

1. У США до органів управління фінансами належить, насамперед, Міністерство фінансів (Казначейство). Воно є представником уряду, розробляє фінансову і податкову політику, здійснює емісію грошових знаків і випуск монет, займається питаннями внутрішніх позик та управління державним боргом, контролює виконання фінансового законодавства, збір внутрішніх доходів, грошовий обіг. Друге фінансове відомство в США – Адміністративно-бюджетне управління при президенті. Воно складає видаткову частину федерального бюджету і розробляє фінансові програми, організовує

оперативний контроль з управління бюджетом і є провідним органом виконавчої влади.

Управління виконанням бюджету розділено в США між Міністерством фінансів, митною службою та Бюро з алкогольних напоїв, тютюнових виробів і вогнепальної зброї. Міністерство фінансів проводить збір внутрішніх доходів, таких як платежі за індивідуальним прибутковим податком, соціальним страхуванням, податків з корпорацій, майна, податків з дарувань і непрямих податків, тобто близько 90 % всіх податкових доходів, що входять у федеральний бюджет.

Основним фінансовим джерелом діяльності органів державного управління в регіонах (у США це штати, муніципалітети, графства та ін.) є на третину міжурядові надходження, здійснювані за допомогою розгалуженої системи територіальних органів Казначейства, іншу третину становлять власні надходження, і частина, що залишилася, поповнюється за рахунок різних платежів і добровільних пожертвувань.

Регіональні та місцеві органи влади самостійно контролюють виконання своїх бюджетів. Однак ліміти на їх потреби в запозиченні встановлюються в рамках загальних потреб у запозиченні державного сектору.

2. У Великобританії органом державного управління фінансами виступає Казначейство. Воно керує розробкою, складанням і виконанням державного бюджету, визначенням податкової політики, фінансово-економічним прогнозуванням, міжнародними фінансовими відносинами, здійснює контроль за витратами коштів державними підприємствами [6].

Великобританія має форму унітарної держави, але ця держава складається з істотно різних між собою, в рамках адміністративно-територіальних одиниць, історично сформованих територій. Так Англія та Уельс діляться на графства, Північна Ірландія – на округи, а Шотландія – на області. Незважаючи на це, регіональне управління у Великобританії досить уніфіковано. Відмінною особливістю британського регіонального управління бюджетними коштами регіону є той факт, що місцеві органи влади є активними підприємцями – більше третини надходжень в регіональну і місцеву скарбницю припадає на оренду державної власності, а також на різні платні послуги з боку місцевих органів виконавчої влади.

На регіональні та місцеві органи державного управління поширюються численні механізми контролю з боку центрального уряду в особі територіальних управлінь Казначейства, зокрема ліміти на запозичення і контроль над рівнем місцевих податків. Вони володіють обмеженою самостійністю у питаннях запозичення без чітких гарантій центрального уряду [6].

3. У Німеччині органом державного управління фінансами є Міністерство фінансів, яке розробляє основи фінансової, податкової, валютної і кредитної політики. Воно складає проект бюджету та середньострокового фінансового плану, здійснює касове обслуговування бюджету, контроль за виконанням бюджету та розробку основ розподілу фінансових ресурсів між ланками бюджетної системи. В управлінні фінансами бере участь Федеральне відомство з фінансів і Федеральне управління державним боргом, підлеглі Федеральному Міністерству фінансів. Перше відомство займається податковою перевіркою підприємств, оподаткуванням іноземних капіталовкла-

день, проблемами усунення подвійного оподаткування, друге – операціями з випуску та погашення позик і фінансуванням бюджетного дефіциту [6].

В основу регіонального управління в Німеччині покладено два принципи: з одного боку, обов'язки земель підтримувати здатність територій, що входять до них до самоврядування та розвитку, з іншого – принципи вирівнювання та консолідації місцевих територіальних утворень – тобто те, що можна назвати принципами бюджетного федералізму. З огляду на те, що східні і західні землі Німеччини серйозно відрізняються за рівнем добробуту, велику роль для багатьох німецьких регіонів відіграють бюджетні субсидії і цільові трансферти, пропонувані їм федеральними органами влади [6].

4. У Франції управління фінансами здійснює Міністерство економіки, фінансів і бюджету. У його функції входять: розроблення державного бюджету та контроль за його виконанням, касове обслуговування бюджету; збір податків, мита та інших надходжень; контроль за фінансовими операціями; здійснення зв'язку держави з підприємствами як акціонера, кредитора або гаранта; громадський облік і контроль (розподілені між відповідними управліннями).

Сьогодні казначейство входить до складу Міністерства економіки та бюджету Республіки Франція як відокремлений Департамент і налічує близько 100 регіональних управлінь (за числом департаментів, включаючи заморські території), а також підпорядковані їм підрозділи відповідно до подальшого територіального поділу країни.

Характерною особливістю казначейства Франції є той факт, що воно не тільки здійснює облік, розподіл і централізацію зібраних податковою службою податків і зборів, а й безпосередньо займається збором деяких з них, зокрема прибуткового податку, а також митних зборів на рівні комун або їх об'єднань.

Державне казначейство може одержувати позики Державного банку для забезпечення обіговими коштами уряду Французької Республіки, які призначені головним чином для фінансування поточних операцій (залучення позикових коштів здійснюється в межах, встановлених Парламентом).

Крім цього, казначейство, втручаючись в банківську систему країни, здійснює емісію платіжних засобів поряд з уповноваженими комерційними банками та Емісійним банком Франції, випускає бони Уряду, здійснює їх передплату та облік. Директор Державного казначейства входить до складу Комітету кредитних установ, здійснює опіку деяких спеціальних кредитних установ, і відіграє важливу роль у прийнятті рішень, що стосуються діяльності комерційних банків. Директор Державного казначейства також входить до Банківської комісії, яка контролює операції комерційних банків, і стежить за тим, щоб банки дотримувалися банківського законодавства Франції [6].

Головною особливістю регіонального управління бюджетними коштами у Франції є їх тісна прив'язаність до центральних органів влади. Близько 95 % коштів регіональних бюджетів проходять через Генеральну Дирекцію державного обліку та територіальні управління Казначейства.

5. В Італії управління фінансами зайняті чотири державних органи: державними витратами і фінансовим контролем – Казначейство; доходами – Мі-

ністерство фінансів; складанням державного бюджету і координуванням фінансових ресурсів – Міністерство бюджету і планування; місцевими фінансами – Міністерство внутрішніх справ.

Таким чином, у певних країнах Казначейський департамент, відповідальний за макроекономічну політику і збір надходжень, має рівень міністерства, в США Міністерство Фінансів (Казначейство) має практично необмежений рівень влади і підпорядковується безпосередньо президенту країни, у Великобританії ж є дві казначейських служби – Казначейство і Відомство Генерального скарбника, які також виконують широке коло обов'язків, включаючи формування бюджетної політики та управління державним боргом. У Бразилії, Франції, Іспанії казначейства – всього лише підрозділи другого рівня в Міністерстві Фінансів, а в Японії навіть підрозділи третього рівня – відділи усередині різних бюро, які виконують різні казначейські функції [4].

Державні органи влади, відповідальні за казначейське виконання бюджету, варіюються в різних країнах від великих міністерств із значними повноваженнями, як у сфері виконання, так і в сфері планування та організації бюджету (тобто в деяких країнах Казначейство еквівалентно за статусом і виконуваним функціям Міністерству фінансів, казначейство і є Міністерство фінансів), до декількох невеликих відділів всередині Міністерства фінансів, і отже, казначейство в одних країнах (США) виконує функції основного законодавця і виконавця федерального бюджету, а в інших країнах відіграє роль пасивного касира бюджетних коштів – видає кошти на вимогу міністерств і відомств.

У тих державах, де роль казначейства є великою (Австралія, Великобританія, США), казначейство підпорядковується безпосередньо представницьким органам влади, в країнах з незначною роллю казначейства воно підпорядковується виконавчим органам влади в особі Міністерства фінансів та його підрозділів.

Варто відзначити той факт, що для більшості країн характерний відносно високий ступінь економічної стабільності, що водночас позначається на відносній стабільності бюджетного управління. У таких випадках бюджет може бути основою фінансового планування на цілий рік, з незначними змінами в ході його виконання. Така базисна стабільність впливає на відносне значення різних основних функцій і зазвичай збільшує важливість функцій з підготовки бюджету і макроекономічного планування.

Згідно з дослідженнями науковців Міжнародного валютного фонду, в умовах щодо нестабільної економіки, які характерні для України, більшу увагу потрібно приділяти таким функціям, як виконання бюджету та фінансовим операціям, що дадуть змогу бюджетному регулюванню швидко й ефективно реагувати на зміни економічної обстановки.

До того ж, внаслідок відносної слабкості Міністерства фінансів і необхідності ефективного фіскального контролю в Україні, необхідно вжити всіх можливих заходів для надання виконавчій владі достатніх повноважень – і особливо Міністерству фінансів, а також казначейству, як основному виконавчому органу міністерства фінансів – для управління бюджетом [4].

Не можна не помітити суперечності між цими висновками. Дійсно, надання максимально можливих повноважень для казначейства як для органу, не

тільки виконуючого, але і керуючого бюджетним процесом, передбачає активну участь цього органу не тільки на стадії виконання бюджету, а й на стадії фінансового прогнозування і планування, що досить актуально сьогодні, оскільки, на наш погляд, перехідний період для української економіки є практично завершеним. Саме в останні кілька років (починаючи з 1998 року), навіть у країнах з розвинутою стабільною економікою (Франція, Німеччина, Австралія), спостерігають тенденцію до розширення функцій казначейства і до надання казначейству ролі бюджетного адміністратора або "фінансового менеджера".

У всіх трьох країнах функції "фінансового менеджера" виконує самостійне відомство. Ще одним спільним моментом для розглянутих країн є наявність єдиного рахунку, відкритого в державному банку. У Франції існує окремий департамент – Агентство "Франс Трезор" у складі міністерства економіки, фінансів і промисловості, підпорядкований безпосередньо міністру. Основними функціями Агентства є:

- забезпечення постійного позитивного сальдо єдиного казначейського рахунку, відкритого у банку Франції;
- фінансування потреб для проведення касових операцій з найменшими бюджетними витратами;
- розміщення надлишкових коштів на найбільш вигідних умовах;
- ефективне управління державним боргом Франції.

У Німеччині функція "фінансового менеджера" покладена на Фінансове агентство Німеччини, яке є акціонерним товариством зі 100 % участю в капіталі федерального уряду ФРН. Основною функцією Фінансового агентства є управління щоденною ліквідністю єдиного казначейського рахунку.

Для виконання цього завдання агентством проводяться, зокрема, такі заходи, як: надання послуг з емісії федеральних цінних паперів шляхом залучення кредитів за допомогою позик під боргові зобов'язання, проведення операцій на ринку цінних паперів. Крім того, Фінансове агентство займається аналізом фінансових ринків і розробкою моделей управління портфелем цінних паперів, підготовкою альтернативних варіантів проведення економічної політики, зниження фінансових ризиків, створенням позитивної кредитної історії та відповідних рейтингів ФРН як суб'єкта запозичення.

В Австралії функція "фінансового менеджера" покладена на Агентство з фінансового менеджменту, що входить до складу департаменту (міністерства) казначейства. Основною функцією Агентства з фінансового менеджменту є ефективне управління єдиним казначейським рахунком, відкритим у Резервному Банку Австралії, і його ліквідністю в таких формах: розміщення тимчасово вільних грошових коштів у комерційних банках; вкладення тимчасово вільних грошових коштів у цінні папери. Спільним для цих моделей є те, що всі вони виділилися із структур, що відповідають за касове виконання бюджету, і те, що вони з'явилися і почали інтенсивно розвиватися в останні роки (в Австралії – 1998 р., в Німеччині і у Франції – в 2001 р.).

Для реалізації функції "фінансового менеджера" всі ці відомства широко застосовують сучасні методи аналізу та прогнозування бюджетних потоків з великою кількістю мультиплікаторів, здійснюють операції з цінними паперами на

первинному і вторинному ринках, а також на ринках банківських кредитів і депозитів не лише в своїх країнах, але і в інших державах.

Відмінності ж полягають в тому, що, крім основної функції з управління ліквідністю, єдиним казначейським рахунком, наприклад у Франції, додається функція управління державним боргом.

Тенденція до посилення ролі казначейських органів за кордоном може бути пов'язана з використанням новітніх технологій, зокрема створенням єдиного рахунку, на підставі показників якого можна також створювати єдину інформаційну систему – неоціненний внесок у підвищення ефективності прогнозування та планування бюджетних коштів, якими і займаються бюджетні адміністратори – працівники зарубіжних казначейств.

Відносно фінансового планування, складання та виконання бюджету можна відзначити, що практично у всіх аналізованих зарубіжних країнах саме казначейство займається короткостроковим фінансовим плануванням, при чому навіть у тих країнах, де роль казначейства спочатку невелика (наприклад в Японії), тобто воно є пасивним виконавцем бюджету.

Для більшості досліджуваних зарубіжних країн фінансове планування означає таке:

- прогнозування надходжень на рахунок (рахунки) казначейства та потреб у ресурсах для оплати державних витрат;
- програмування внутрішнього і зовнішнього фінансування прогнозованого перевищення витрат над доходами;
- у випадку перевищення рівня прогнозованих фінансових потреб над рівнем, що відповідає іншим політичним цілям (наприклад щодо зростання ліквідності або рівня процентних ставок), прийняття будь-яких необхідних коректувань заходів (або винесення рекомендацій відповідним органам управління). Це може включати заходи з підвищення надходжень та/або обмеження витрат [4].

Складовою частиною процесу підготовки бюджету є розроблення початкового фінансового плану на бюджетний рік, і в багатьох країнах такий план поряд з бюджетним документом і грошово-кредитною програмою також презентується парламенту. Крім загальної програми на рік, казначейство, зазвичай, також готує більш детальний кварталний (або місячний) фінансовий план як основу для готівкового виконання затвердженого бюджету.

Однак, оскільки зміни економічних та інших факторів (включаючи зміни політики) позначаються на фактичній еволюції протягом року доходів, витрат і можливостей фінансування, початковий план необхідно періодично, через великі короткі проміжки часу, переглядати. Зазвичай, казначейство готує ковзаючий щомісячний прогноз готівкових надходжень, витрат і фінансування на кілька місяців вперед (переважно до кінця бюджетного року).

Механізми коригування з урахуванням змін в умовах, закладених під час розроблення початкового фінансового плану, в різних країнах різні і змінюються в часі. У країнах, для яких характерна відносна економічна та організаційно-правова стабільність і наявність досить розвинутих фінансових ринків, непередбачене підвищення витрат над доходами можна найчастіше покрити за рахунок ширшого використання негрошового фінансування, що дає змогу уникнути занадто різкого перевищення процентних ставок. У цих випадках основною ко-

регованою змінною у фінансовому плануванні є фінансування державного дефіциту. В інших випадках можна покрити непередбачені витрати шляхом короткострокового збільшення доходів. Проте можливі випадки, коли доведеться вдаватися до введення лімітів на витрати, якщо стоїть завдання уникнути надмірного збільшення ліквідності або підвищення процентних ставок. Саме тому в країнах, для яких характерні нестабільні економічні і політичні умови або швидко змінюється організаційно-правова основа (що характерно і для України) і відносно нерозвинені ринки капіталу, казначейство має право вводити ліміти на державні витрати на рівні затверджених нижче бюджетних асигнувань.

Однак потрібно підкреслити, що ці ліміти не повинні вводитися лише на етапі оплати. Бюджетні системи, що допускають коригування лише на цьому етапі переважно перешкоджають ефективному використанню державних коштів і часто ведуть до нагромадження простроченої платіжної заборгованості. Тому наполегливо рекомендують надати казначейству повноваження вводити і коректувати в міру необхідності в контексті ковзаючих фінансових планів ліміти на зобов'язання, а також на фактичні виплати з урахуванням очікуваної зміни надходжень і можливостей фінансування.

Не можна не відзначити, що фінансове планування казначейств зарубіжних країн зачіпає також і планування фінансування видатків регіональних і місцевих органів влади. Повсюдно використовують механізми лімітів запозичень місцевих органів державного управління. У країнах з апіорі активною роллю казначейства (наприклад у США) казначейством плануються також надходження і витрати федеральних програм підтримки дотаційних регіонів і будь-яких інших програм з коштів федерального бюджету.

Переваг надійного і своєчасного фінансового планування дуже багато:

- воно полегшує завдання упорядкованого виконання державного бюджету та ефективного вибору і здійснення будь-яких необхідних скорочень у витратах, що дає змогу уникнути нагромадження простроченої платіжної заборгованості;
- воно також полегшує розробку впорядкованої програми випуску державних цінних паперів і розміщення їх на ринку, внаслідок чого скорочуються витрати на фінансування державних програм;
- наявність надійного прогнозу чистого обсягу використання казначейством фінансування за рахунок центрального банку полегшує завдання контролю за грошовою базою і грошовою масою, особливо в випадках, коли відсутні гнучкі інструменти контролю банківської ліквідності;
- у випадку, коли за державними депозитами не виплачуються відсотки, фінансове планування дає змогу звести до мінімуму балансові залишки таких депозитів;
- планування також дає корисну основу для моделювання та оцінки наслідків пропонованих змін політики в області доходів і витрат. Фінансове планування потребує складної системи обміну інформацією між різними підрозділами, що відповідають за управління державними витратами і доходами. Деякі з цих підрозділів зазвичай входять до складу казначейства, інші знаходяться в інших структурах міністерства фінансів, а треті входять до складу інших державних установ (зокрема: бюджетних міністерств, податкової служби та центрального банку). Тому важливо, щоб у складі казначейства був підрозділ, що відповідає за координацію всього процесу фінансового планування з використанням у відповідних випадках цих інформаційних потоків.

На третьому етапі аналізу необхідно приділити увагу оцінці діяльності казначейства в процесі виконання своїх основних функцій забезпечення ефективного виконання бюджету та забезпечення контролю за ефективним витрачанням бюджетних коштів у процесі виконання бюджету.

Виконання бюджету є найбільш базовою та основоположною діяльністю казначейства у всіх зарубіжних країнах. Воно включає контроль за всіма надходженнями і виплатами по рахунках уряду, а також операційну діяльність у процесі збирання надходжень і творення платежів. Варто відзначити той факт, що контроль за виконанням бюджету для органів казначейства більшою мірою пов'язаний з виконанням бюджету за видатками, оскільки доходи бюджету контролюються здебільшого податковими органами.

Наприклад, в Японії казначейство не бере участі в зборі надходжень, доходи бюджету збираються Податковою службою та Митним комітетом і надходять на рахунок банку Японії. В інших країнах, таких як Франція, Іспанія, Великобританія, Бразилія, казначейство тільки контролює та координує надходження доходів на єдиний рахунок казначейства. У США та Австралії казначейство бере активну участь у процесі збирання податкових надходжень, безпосередньо контактує з платниками податків.

Варто відзначити чіткий розподіл повноважень серед органів державної влади, тому для української казначейської системи виконання бюджету рекомендують функції загальної координації та контролю за надходженням грошових доходів від податкових органів. Рекомендують забезпечувати контроль за своєчасністю та повнотою надходжень податкових коштів до державного бюджету, регулювати обсяги вхідних засобів та гармонізувати міжбюджетні відносини шляхом розподілу податкових надходжень відповідно до затверджених нормативів.

Якщо звернути увагу на досвід зарубіжних держав, то знову можна зробити висновок про те, що роль казначейства у виконанні бюджету в різних країнах знаходиться в діапазоні від пасивної, коли казначейство лише виділяє ресурси бюджетним установам згідно з їх затвердженими лімітами, до повністю активної, коли казначейство має право встановлювати ліміти на зобов'язання та оплату витрат або навіть має право дозволяти робити окремі витрати на основі заздалегідь встановлених критеріїв. Аналогічно, казначейство може різною мірою ділити з центральними банками відповідальність за управління державним боргом. Також казначейство може відповідати або не відповідати за виконання облікових функцій в рамках центральних органів управління.

Міністерство фінансів користується різного роду повноваженнями контролювати права міністерств переміщати кошти з одного типу витрат в інші (право перерозподілу бюджетних коштів між статтями витрат) і, переміщати витрати з одного бюджетного періоду на інший (переносити вперед асигнування або запозичувати за рахунок асигнувань наступного року). У багатьох країнах з розвинутою ринковою економікою контроль у цих сферах був значно спрощений потім, щоб надавати максимальну гнучкість менеджерам в розміщенні ресурсів для досягнення необхідних результатів. Як в Австралії, так і у Великобританії, наприклад, департаментам надається значна свобода у перероз-

поділі ресурсів, призначених для покриття поточних витрат департаменту, проте не між поточними витратами та програмними витратами (наприклад, витратами на гранти або премії). У Новій Зеландії департаменти відомства мають змогу перерозподіляти ресурси в рамках сум, асигнованих на створення певного роду продуктів, однак рух коштів між різними класами продуктів, у певних межах, потребує затвердження з боку генерал-губернатора (глава держави), але не Парламенту. У більшості наведених країн існують деякі положення про переміщення ресурсів між бюджетними роками [4].

Щодо регіональних структур казначейств зарубіжних країн можна зазначити, що виконання бюджету здійснюється в регіонах за тими ж принципами, тобто регіональні відділення казначейства здійснюють оплату витрат державних установ, що належать до різних міністерств і відомств відповідно до розпоряджень міністерств і встановлених лімітів витрачання коштів на ці статті витрат.

Що стосується операційної діяльності в рамках процесів збирання надходжень і проведення платежів, то обов'язки, що покладаються у цьому зв'язку на казначейство, дуже різні в різних країнах. У країнах, де казначейство не бере на себе всю відповідальність за цю діяльність, йому часто також "допомагає" по графі надходжень установа або установи, відповідальні за збір податків, та, по графі витрат, ті, хто відповідає за виконання бюджету. Так, у регіонах збір податкових надходжень здійснюється як податковими інспекціями, так і (в деяких країнах, наприклад, у США) регіональними відділеннями казначейства на єдиний рахунок. Неподаткові надходження (наприклад ліцензійні збори) збираються в багатьох зарубіжних країнах регіональними органами казначейства та акумулюються на єдиний рахунок.

Висновки. В умовах політичної та економічної нестабільності в Україні пріоритетним напрямом діяльності органів державної казначейської служби залишається виконання бюджету і контроль за цим процесом. Незважаючи на той факт, що на розвиток казначейської системи виконання бюджетів значно впливають політичний устрій країни, а також традиції та особливості економіки (завдяки чому існують найрізноманітніші форми казначейського обслуговування бюджетів), все ж можна і треба використовувати досвід зарубіжних країн для вдосконалення вітчизняного управління коштами бюджетів всіх рівнів. Проведені дослідження показали, що існує ціла низка функцій у зарубіжних казначействах (наприклад: фінансове планування, приймання рішень на локальному рівні, управління коштами ЄКР і їх розміщення на фінансових ринках тощо), впровадження яких в Україні дасть змогу істотно підвищити якість і ефективність функціонування Державної казначейської служби.

Література

1. Чечуліна О.О. Контроль бюджетних повноважень при виконанні бюджетів / О.О. Чечуліна // *Фінанси України* : журнал. – 2007. – № 6. – С. 64-68.
2. Юрій С.І. Казначейська система : підручник / С.І. Юрій, В.І. Стоян, О.С. Даневич. – Вид. 2-ге, [перероб. та доп.]. – Тернопіль : Вид-во "Карт-бланш", 2006. – 818 с.
3. Гетьманець О.П. Проблеми реалізації повноважень Державного казначейства України щодо контролю за дотриманням бюджетного законодавства / О.П. Гетьманець // *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. – 2010. – № 3 (50). [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.nbu.gov.ua>.

4. Стоян В.І. Організація фінансового контролю у системі Казначейства / В.І. Стоян, О.П. Зварич // *Фінанси України* : журнал. – 2004. – № 1. – С. 128-137.

5. Тер-Мінасян Т. Створення казначейства в країнах з перехідною економікою / Т. Тер-Мінасян, П. Паренте Педро, П. Мартінес-Мендес // *Робочий документ*. – Міжнародний Валютний Фонд. – 2000.

Голинский Ю.О. Международная практика казначейского обслуживания бюджетов и возможности ее использования в Украине

Рассмотрены модели казначейского обслуживания бюджетов в зарубежных странах (в частности в США, Великобритании, Германии, Франции и др.). Исследованы их общие черты (схожие функции, то, что все они выделились из структур, отвечающих за кассовое исполнение бюджета и то, что они появились и начали интенсивно развиваться в последние годы), а также основные различия (кроме основной функции по управлению ликвидностью единого казначейского счета, в разных странах казначейство выполняет и другие функции, например во Франции, добавляется функция управления государственным долгом). Кроме того, исследованы тенденции к усилению роли казначейских органов за рубежом, а также возможности использования их положительного опыта в Украине.

Ключевые слова: казначейство, международная практика, бюджет, государственные финансы, зарубежный опыт.

Holynskyy Yu. O. International practice of Treasury budget execution and opportunities of its use in Ukraine

The paper considers the models of treasury budgets execution in foreign countries (including the U.S., UK, Germany, France, etc.). Their similarities (similar function, the fact that they all evolved from structures that were responsible for the execution of the budget and the fact that they appeared and began to develop intensively in recent years), and the main differences (besides the basic functions of management liquidity of the treasury single account, Treasury in different countries performs other functions) are investigated. Also trends towards strengthening of treasury abroad were examined, as well as the possibility of using their best practices in Ukraine.

Keywords: treasury, international practice, budget, public finance, international experience.

УДК 332.8

Аспір. М.І. Дембицький¹ – НУ "Львівська політехніка"

НАДАННЯ ПОСЛУГ ПІДПРИЄМСТВАМИ СФЕРИ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ

Зроблено спробу охарактеризувати галузь житлово-комунального господарства України, основні проблеми, притаманні цій сфері. Висвітлено структуру підприємств галузі. Проаналізовано основні показники роботи житлово-комунальних підприємств, зокрема – обсяги наданих за 2012 рік послуг та рівні тарифів, висвітлено максимальний та мінімальний тарифи по Україні.

Ключові слова: житлово-комунальне господарство України, проблеми ЖКГ, тарифи на житлово-комунальні послуги.

Постановка проблеми. Житлово-комунальне господарство – це багатогалузевий комплекс, що включає як конкурентні підгалузі, так і природні монополії, продуктами яких є життєво необхідні послуги. На підприємствах галузі нагромадилось чимало проблем, які потребують негайного вирішення. Особли-

¹ Наук. керівник: проф. М.В. Римар, д-р екон. наук ІЕПДТ ім. В. Чорновола